

trebijo zelenjavo ali krpajo mreže, pa starci v hiralnici, dekletca v sirotišnici, kmetica s kozama, dečki pri kopanju in jezdec na morski obali v bistvu slovesni, dvignjeni nad vsakdanjost, kakor ožarjeni z odbleskom neke večnostne lepote, ki izhaja iz stroge, neusmiljene resničnosti. Tudi pokrajine so mogočne, vzlic pomanjkanju sleherne sentimentalnosti ali romantike zanimive in privlačne. Mojstrsko podano ozračje ovija slike, daje predmetom telesnost, celoti globino in spaja barve v enoten, trepetajoč in prelivajoč se ton.

Liebermann ni bil le slikar. Njegove risbe in grafični listi kažejo vse odlike pravega mojstra v opazovanju in podajanju. Med njimi so mojstrovine, kjer se ta njegova preprostost, s katero se približa predmetom, dvigne do nadčasne veličine.

Liebermann je bil pa tudi oster in pronicav mislec, ki je napisal o slikarstvu vrsto globoko zasnovanih razprav. O Degasu in Israelsu je izdal celó dvoje knjig. Kot človek praktičnega duha je bil več organizator. Dolga leta je vodil berlinsko Sezession in nazadnje postal celó predsednik akademije umetnosti v Berlinu, dokler ni leta 1933. zapustil tega častnega mesta, ko se je začelo preganjanje Židov.

Umrli je vzlic temu nezlomljen. Čeprav Maks Liebermann ni bil ne velikan ne novotar, ki ruši in gradi — temveč v bistvu le izredno darovit in žilav posredovalec in nadaljevalec, ki je presadil v Nemčijo novo impresionistično umetnost zapada, je ostal do konca kakor utelešeno nasprotje ekspresionizmu. Kot Žid je v hitlerjevski Nemčiji odšel skoraj neopažen, njegovo delo bo pa ostalo kot spomenik močne, visoko nadpoprečne stvariteljske osebnosti.

K. Dobida.

GLOSE

AŠKERČEV PRVI SPOR Z LAVANTINSKIM ORDINARIATOM.
Meseca maja 1889 je bil Aškercu, kaplanu v Šmarju pri Jelšah, po naročilu tedanjega lavantinskega škofa Jakoba Maksimilijana Stepischnegga dostavljen tale nemški uradni dopis, ki se nam je ohranil v Levčevi zapuščini:

Nro. 281.

An den Wohlehrwürdigen Priester Herrn Anton Aškerc,

Kaplan

in St. Marc in.

Wie verlautet, wird allgemein angenommen, daß unter dem Pseudonym Gorazd, welcher seit einigen Jahren schon in Ljubljanski zvon verschiedene Gedichte inseriren läßt, ein Priester, und zwar ein Priester der Lavanter Diöcese zu verstehen sei.

In der Lavanter Diöcese und außerhalb derselben hält man, wie es heißt, wieder allgemein dafür, daß unter jenem Gorazd eben Sie zu verstehen seien.

Wenn es sich in der That so verhält, so werden Sie liebevoll, aber auch ernstlich daran erinnert, daß Sie als katholischer Priester nicht mehr etwas schreiben und der Öffentlichkeit übergeben sollen, was irgendwie sei es gegen die katholische Glaubenslehre oder gegen die sonst gewöhnlichen Begriffe vom christlichen Ernst verstoßen, und eben deshalb, wie es schon mehrfach geschehen ist, bei Clerus und Volk Anstoß zu erregen geeignet ist.

Das Ordinariat wurde wiederholt darauf schon aufmerksam gemacht — nicht etwa von antinationaler Seite. Mit der Nationalitätsfrage steht diese Angelegenheit in gar

keiner Verbindung. Es handelt sich einzig nur darum, ob ein katholischer Priester salva conscientia sein Talent und seine Feder derlei Aufsätzen widmen könne, wie es beispielweise die nachbenannten sind:

- a. „Vaška balada“ Ljub. zvon 1887, str. 2 (prav: 1).
- b. „Novi svetnik“ (Primož Trubar), zvon 1886, str. 321
- c. „Najlepša pesem“. Ljub. zv. 1884 str. 513
- d. „Zadnja večerja“. Ljub. zv. 1885 str. 65
- e. „Bolnik“. Ljub. zvon 1882 str. 409
- f. „Balada o jezeru“. Ljub. zv. 1877 (prav: 1887) str. 321
- g. „Tri ptice“. Ljub. zv. 1884 str. 129
- h. „Na sedmini“. Ljub. zvon 1886 str. 407.

Das Ordinariat würde sich freuen, wenn Sie diese bestgemeinte Mahnung beherzigen, und wie gesagt, von Ihrem Talente und von Ihrer Feder einen der Sache Gottes und der Kirche und der Belehrung und Erbauung des guten, noch gläubigen slovenischen Volkes mehr entsprechenden Gebrauch machen würden.

Fb. Lavanter Ordinariat zu Marburg am 15. Mai 1889.

Im Auftrage Seiner fürstbischöflichen Gnaden.

Ig. Orožen,

Kanzlei-Direktor.

Neposredni povod za ta „dobrohotni opomin“ nam je iskati v Mahničevih prvih dveh napadih na Gorázda-Aškerca v Rimskem katoliku, ki je začel tisto leto izhajati. V njem je, kakor znano, s svojega ozkosrčnega, strogo verskega vidika presojal in obsojal vse znamenitejše pojave naše tedanje književnosti. „Nekaj takega znamenitega, ki nam kaže pesnika-umetnika nenavadne nadarjenosti in dovršenosti, se nam skriva pod izmišljenim imenom — Gorázd“ (214). Po tej pravilni splošni ocenitvi Zvonovega poeta je Mahnič pomaknil pod svoj rimsko-dogmatični mikroskop Gorázdovo Vaško balado (Svatbo v Logéh), Novega svetnika (Slovensko legendo), Najlepšo pesem (Pevčev grob), Zadnjo večerjo (Celjsko romanco), Bolnika, Balado o jezeru, Tri ptice, Na sedmini in še par motivov iz „socialno-politiškega polja“ (Stara pravda, Tat) ter izjavil, da vsaj za zdaj ne verjame, da bi bil Gorázd duhoven, vsaj katoliški ne (215). Mariborski sestavljavec dekreta je iz tega vira prepisal po vrsti naslove inkriminiranih pesnitev, celó napačno letnico pri Baladi o jezeru, a njegovi nasveti so ostali pri Gorázdu seveda brez zaželenega odziva. Ko je bila lavantinska škofija po Stepischneggovi smrti začasno brez višjega pastirja, so Aškerca meseca avgusta 1889 premestili iz prijaznega Šmarja za kaplana k Sv. Lovrencu v Slovenskih goricah (Juršinci), kjer je našel pri rodoljubnem in tolerantnem župniku Jakobu Mešku mirno zavetje. Vendar je ta Mahničev napad obrodil dober sad. Drugi članek proti Gorázdu je namreč goriški kritik zaključil z besedami: „Slednjič prosimo še enkrat gospoda Gorázda, naj se vendar usmili slovenskega naroda, pred vsem pa slovenske duhovščine (ako je res tudi sam duhoven) ter naj mu nika ne pade v glavo, kdaj svoje cunje iz Zvonovih letnikov pobrati ter jih v lični zbirki povite slovenskemu občinstvu ponujati“ (327). Kot odgovor na to „prošnjo“ je Aškerc o božiču i. l. „sklenil za trdno izdati svoje reči čim prej — konči do velike noči 1890“ (Levcu). Tako je dobilo naše slovstvo leta 1890. za velikonočni dar najdragocenejšo Aškerčevo knjigo: Balade in romance.

Šr.